

egisti quod rectum erat, et placebat in oculis meis (nempe quia zelose delevisti Baalitas), et omnia quæ erant in corde meo fecisti (non simpliciter, et absolute, sed) contra domum Achab, filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum Israel.

Hinc recte notat Estius, in facto Jehu duo esse consideranda: unum est mendacium et simulatio, alterum est zelus ejus pro cultu unius Dei, et vindicta justissima contra impios cultores idolorum. In primo non est laudandus, neque factum ejus imitandum: at in secundo facto commendationem meretur: unde et Deus promisit illi remunerationem.

Obj. II. Id, quod fecit Jehu, fecit præsertim, et ut credibile est, approbante Jonadab, prudente et religioso viro: illum enim, ut patet ex y. 16 et 17, impositum in curru suo, ducit in Samariam, ut eum, quem omnes habebant pro viro sancto et pio, haberet socium, et ex ejus nutu zelum Domini exsequeretur. Hic autem Jonadab est ille, qui laudatur Jerem. 38, qui postea Rechabitis præcepit ne biberent vinum, aut domos ædificarent.

R. Non esse certum, quod ea, quæ fecit Jehu, fecerit ex consilio et approbatione Jonadab. Potius credibile est, quod ab æstu militari abreptus, ad ea processerit. Et quamvis ex consilio viri probi et prudentis id fecisset, non omnino esset ideo excusandus: in iis enim, quæ pertinent ad bonos mores, nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus magistri: siquidem in talibus ignorantia non excusat; ut docet D. Thom. Quodlibeto 8, art. 15.

Obj. III. Jehu processit bona fide: volebat enim penitus exstirpare Baalitas; quod non nisi tali stratagemate facere potuisset. Præterea tantum jussit, ut quod isti sacrificii faciebant occulte, jam facerent publice, ut hoc signo illos deprehendere et opprimere posset. Insuper scandalum, si quod fuerit in tanta rerum et religionis perturbatione, leve et breve fuit, statimque se prodidit veritas. Ita Tirinus.

R. quod intentio etiam optima, opus intrinsece malum, ut est mendacium et simulatio idololatriæ, penitus cohonestare nequeat: sed neque hoc stratagemate erat opus ad deprehendendos Baalitas: Deus enim, qui volebat eos exstirpatos, varios modos habebat, quibus hoc sine peccato fieri posset. Igitur ad Jehu pertinebat, vel expectare declarationem divinæ voluntatis de modo quo volebat id fieri, vel oraculum divinum per prophetam aliquem seiscitari.

Præterea non tantum permisit eos facere unum actum sacrificii publicum, sed etiam ad publicum sacrificium eos invitavit; quod malum est et sine scandalo fieri non poterat: et licet hoc scandalum breve, et etiam leve fuisse supponatur, equidem dari non poterat.

Obj. IV. Jehu erat homo militaris, nec studuerat casibus conscientiæ, ut loquitur A Lapide. Unde quod zelus honoris Dei, ut ex inopinato Baalitas

opprimeret, illi suggerebat, hoc bona fide peregit.

R. quod bona fides, sicut et ignorantia difficulter vincibilis, malitiam quidem actus diminuant, sed non penitus tollant. Unde licet multa sint quæ videntur culpam Jehu extenuare, nullum tamen eorum probat, quod non graviter deliquerit.

Obj. V. Jehu per Baal potuit intelligere verum cœli ac terræ Dominum. Ita Tirinus. Nam vox *Baal* significat *Dominum*; quod nomen vero Deo competit. In qua hypothesi, neque mendacio, neque simulatione usus est, quia vere intendebat Deum amplius colere, quam Achab eum coluerat. Aut potius per Baal, ut speculatur A Lapide, intellexit dæmonem; quasi diceret: Achab coluit Baal, id est dæmonem, victimis animalium; ego amplius eum colam, sed materialiter tantum, victimis hominum, quia Baalitas mactabo, et offeram illi, non quasi Deo, sed quasi Dei archicarnifici, qui mere delectatur sanguine et morte hominum impiorum, ut animas eorum abripiat in tartara: magnum enim festum egit dæmon in mactatione idololatrarum, quam fecit Jehu, eosque quasi victimas suas lætissime acceptavit. Ita A Lapide.

R. quod verba Scripturæ accipienda sint in sensu vulgari et obvio; et sic per Baal non intelligebatur Deus verus, sed idolum, cui reipsa sacrificium oblatum fuit: unde eventus monstravit, quid per cultum Baal intellexerit et intenderit Jehu: ac proinde rationes in objectione adductæ nullo modo probant, quod Jehu vere non simulaverit cultum Baal.

Obj. VI. S. Hieron. in cap. II, Epist. ad Galat., dicit: *Utilem simulationem assumendam esse in tempore, Jehu regis nos docet exemplum.* Ergo videtur posse excusari a peccato.

R. quod auctoritati S. Hieron. hic merito opponatur auctoritas SS. Aug. et Thomæ, supra citatorum: quia mirum nemini videri debet, quod ita docuerit S. Hieron. siquidem ipse etiam censuit, quod S. Paulus qui ad Galat., II, 11 dicit, quod Petrus reprehensibilis erat, eo quod facto suo gentes judaizare cogisset, ideoque ei in faciem restiterit, dispensatoria quadam simulatione et mendacio usus fuerit, ut gentiles ad fidem conversos Paulus efficacius averteret a suscipiendis Judæorum legalibus.

At vero mendacium, etiam in fine bono præstitum, esse illicitum, et S. Petrum vere fuisse reprehensibilem, nec simulate, sed serio a S. Paulo reprehensum, ostendit S. P. Aug., Epist. 19, cujus argumentis et rationibus tandem cessit D. Hieron., ut constat ex lib. III contra Rufinum, cap. 10, et ejus dialogo adversus Pelagium.

Ne hic tomus nimium excreseat, ideo quæstiones quæ in sequentia capita moveri possent, hic omitimus: sed tamen easdem proponemus et discutimus in lib. II Paralipomenon. Sit itaque hujus partis selectarum S. Scripturæ Questionum finis.

DILUCIDATIO IN PRIORA CAPITA LIBRI I PARALIPOMENON.

Præfatio.

Libri Paralipomenon (qui uno apud Hebræos volumine recensentur) non male hinc inde libri *Dierum* appellantur: cum in iis præcipue contineantur historie quæ ab initio mundi, usque ad captivitatem babilonicam acciderunt. Paralipomenon tamen idem est, quod *liber Relictorum*, scilicet suppletivus: in his enim libris suppleta reperimus quæ in prioribus libris historialibus (præcipue Regum) vel desunt, vel non satis aperte et distincte scribuntur.

Porro utrumque hunc librum proto-canonicum esse omnes admittunt catholici. Utilitas ejus est, quod duplicem in aliis libris contentam tollat obscuritatem; quarum una proveniebat ex eo quod positus alibi personarum nominibus, familia, tribus, vel habitationis locus ommitterentur. Cum enim varii eodem fuerint nomine appellati, orta est non raro historiæ confusio; et quod a multo seniore gestum

fuit, juniore attributum, etc. Obscuritas vero hæc lib. I a cap. I usque ad nonum inclusive tollitur, ubi tribus omnes, loca habitationum, generationes, earumque per *David* usque ad captivitatem babilonicam successiones clarius describuntur. Altera obscuritas originem duxit ex eo quod alibi vel suppressæ fuerint historie, vel saltem truncate. Huic facem admoveat exactior historiæ (præsertim tamen regum Juda) enarratio, quæ a cap. X, lib. I usque ad finem lib. II protenditur. Et ideo loquens de hoc libro S. Hieronymus in prologo ad Paulinum ait: *Paralipomenon liber... tantus ac talis est, ut absque illo, si quis scientiam Scripturarum sibi voluerit arrogare, seipsum irrideat: per singula quippe nomina juncturasque verborum, et prætermisæ in Regum libris tanguntur historie, et innumerabiles explicantur Evangelii quæstiones.*

PARS DUODECIMA.

QUÆSTIO PRÆLIMINARIS. — QUIS SIT AUCTOR LIBRORUM PARALIPOMENON.

Respondeo: Librorum horum auctorem nonnulli dicunt esse incertum. Communiter tamen interpretes tenent eum fuisse Esdræ, scribam et sacerdotem, qui post reditum ex captivitate babilonica, ex particularibus regum Juda diariis, per prophetas et sacerdotes, regibus cœvos, confici solitis, spiritu Dei actus singula compilavit.

Prob. Quia finis librorum Paralipomenon et libri I Esdræ initium eisdem fere verbis contextuntur. Sic finitur lib. II Paralip.: *Anno autem primo Cyri regis Persarum, ad explendum sermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum, qui jussit prædicari in universo regno suo, etiam per scripturam, dicens: Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa. Quis ex vobis est in omni populo ejus? sit Dominus Deus suus cum eo, et ascendat.*

Sic vero incipit liber I Esdræ: *In anno primo Cyri regis Persarum ut compleretur, verbum Domini ex ore S. S. XXVI.*

Jeremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum; et tradidit vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens: Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, et ipse præcepit mihi ut ædificarem ei domum in Jerusalem, quæ est in Judæa. Quis est in vobis de universo populo ejus? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Jerusalem, etc.

Cum itaque in fine librorum Paralipomenon, et in initio lib. I Esdræ habeantur eadem, tam quoad verba quam quoad sensum: hinc satis probabiliter seu plausibiliter videtur erui, unum eundemque esse qui libros Paralipomenon et librum primum Esdræ scripsit. Atqui certum est apud omnes, quod Esdras librum primum Esdræ scripserit; ergo etiam videtur scripsisse libros Paralipomenon.

Obj. I. Lib. II Paralip. V, 9, dicitur: *Fuit arca ibi (in templo) usque in præsentem diem.* Atqui hoc non potest dici de temporibus Esdræ; nam ante captivitatem babilonicam propheta Jeremias arcam extulerat et absconderat, ut patet ex lib. II Machab., cap. II, 5: ergo, etc. Hinc putant aliqui, scriptorem librorum Paralipomenon esse Jeremiam, vel Isaiam.

R. verba illa: *Usque in præsentem diem*, debere (*Trente te une.*)

intelligi de diebus Nathan, Addo, et Abiæ, qui primi Chronica et Diaria regum Juda scripserunt, ex quibus hos libros compilavit Esdras.

Ratio, ob quam sic intelligi debeant, est hæc; quod alioquin falsum esset, quod in fine lib. II Paralip. de Cyro narratur quoad ædificationem templi, etc. Constat enim diu ante Cyrum regem Persarum arcam a Jeremia fuisse absconditam, templum combustum fuisse, etc. Præterea quod in textu objecto agatur de scriptoribus qui floruerunt sub rege Salomone, patet ex decursu historiæ in lib. Paralipomenon.

Cæterum, quod propheta Jeremias non scripserit hos libros, patet primo: quia ipse scripsit duos posteriores libros Regum, ut tenet communior opinio. Jam vero libri Paralipomenon scripti sunt ad supplendos defectus historiarum, præcipue quæ in libris Regum narrantur: adeoque si ipse libros Paralipomenon scripsisset, superflue repetisset illa quæ in Regum historiis referuntur; cum potius modicum libris Regum addendo, æque duobus libris ac quatuor fuisset confecta historia.

Patet secundo: In lib. Paralip. sæpe allegantur verba prophetæ Jeremiæ, et remittitur lector tanquam ad libros alterius, ut patet ex II Paralip. XXXV, 24 et 25: *Mortuus est (Josias)... et luxerunt eum. Jeremias maxime: cujus omnes cantores atque cantatrices, usque in præsentem diem lamentationes super Josiam replicant, et quasi lex obtinuit in Israel: Ecce scriptum fertur in lamentationibus.* Et cap. XXXVI, 20 et 21: *Donec imperaret rex Persarum, et compleretur sermo Domini ex ore Jeremiæ.* Atqui tale quid non solet facere auctor respectu operum suorum, ut remittat ad ea, tanquam ad aliena; ergo, etc.

Nec etiam dici potest, quod Isaias libros Paralipomenon scripserit. Quia juxta conditionem vitæ humanæ, illo tempore erat impossibile tamdiu vivere. Incœpit enim prophetare tempore Ozia (ut habetur Isaiæ I) qui IV Reg. XV dicitur Azarias, regnavitque 52 annis, sub Joatham, qui eodem capite dicitur regnasse 16 annis, et sub Achaz, qui cap. XVI, 2, etiam annis 16 regnasse scribitur; et sub Ezechia, qui regnavit annis 29, ut dicitur cap. 18. Jam autem juxta plurimos Isaias prophetiam suam auspicatus est anno 25 regni Ozia; et sic quamvis prophetare incœpisset a decimo ætatis suæ anno, habuisset tamen post dictos reges 99 annos. Post quos iterum ante captivitatem babylonicam successerunt Manasses, qui IV Reg. XXI, 1, regnavit 55 annis, et Amon eodem cap., 19, annis 2, et cap. XXII, 1, Josias 31 annis, et cap. XXIII, 31, Joachaz 3 mensibus, et eodem cap., 1. 36, Joakim 11 annis, et Joachin 3 mensibus et 10 diebus, ut habetur III Paralip. XXXVI, 9, denique Sedecias, qui regnavit 11 annis, IV Reg. XXIV, 18. Quibus si jungantur 70 anni captivitatis, numerando scilicet illos a captivitate Sedecia, deberet Isaias vixisse 279 annis, 6 mensibus, et 10 diebus; suppositò quod a decimo ætatis anno prophetare incœpisset. Post reges autem, quos in prophetia sua

nominat, vixisset annis 180. Quæ omnia apparent incredibilia, et contra stylum Scripturæ quæ, enumerans reges, sub quibus aliquis prophetavit, enumerat omnes.

Adde quod sit constans traditio apud Hebræos et christianos, quod Isaias fuerit serra dissectus jussu Manassis regis.

Inst. Quidni dici possit, primariam partem librorum Paralipomenon ab Isaiâ et Jeremia esse compositam, et partem posteriorem ab Esdra suppletam, sicut et factum est cap. ult. Deuter., quod non a Moyse scriptum fuit, sed ab alio verisimiliter suppletum est?

R. id asserti non posse, cum communiter auctores et rationes in contrarium militent, nec sint fundamenta, ut in alio casu.

Obj. II. Libri Paralipomenon sunt illi qui in libris Regum citantur sub nomine *dierum regum Juda*; ergo non ab Esdra scribi potuerunt; utpote diu postea tantum nato.

Prob. ant. 1. Ex communi nomenclatura, qua dicuntur libri *Dierum*.

2. In libris Paralipomenon historiæ, pro quibus in libris Regum remittitur ad librum *Dierum*, plane inveniuntur, v. g., III Reg. XV dicitur: *Reliqua... sermonum Asa, etc., nonne hæc scripta sunt in libro verborum dierum regum Juda?* Et omnia ista inveniuntur lib. II Paralip., cap. XIV, XV et XVI.

3. Ex S. Hieron. qui in prologo Galeato librorum Paralipomenon vocat librum *Dierum*.

R. Neg. ant. Libri *dierum* namque in libris Regum citati perierunt. Unde verisimile est, fuisse historias prophetarum regibus cœvorum, ex quibus forte Esdras hæc compilavit.

Ad primam autem probationem dico quemlibet librum historicum et genealogicum (quales sunt hi) posse vocari *librum Dierum*. Quod vero hi non sint illi libri *Dierum* qui citantur in libris Regum, patet

1. Quia libri Regum sunt posteriores libris *Dierum*; cum hi citentur in libris Regum. Paralipomenon vero est posterior libris Regum; utpote cum in libro Paralip. describatur captivitas babylonica et reditus ex ea, non autem in libris Regum.

2. Quia de duobus regibus Juda, nempe de Amon, IV Reg. XXI, et de Joakim, ibidem, cap. XXIII, remittitur ad librum *Dierum*; et tamen de primo II Paralip. XXXIII, et de secundo ibidem, cap. XXXVI, nihil ponitur præterquam quod in libro IV Regum positum est.

3. Ipsemet liber Paralip. citat librum *Dierum*, v. g., lib. II cap. XXV de Amasia, cap. XXVII de Achaz, cap. XXXIII de Manasse, et cap. XXXV de Josia; ergo libri Paralipomenon non sunt libri *Dierum*.

Ad secundam probationem dico, quod mere accidentale sit aliquas historias reperiri in Paralipomenon, pro quibus remittunt libri Regum ad libros *dierum*; quia etiam reperiuntur similes in prophetia Jeremiæ; ut patet in gestis Joakim et Sedecia, de quibus multa habentur in Jeremia, quæ non habentur in li-

bris Regum; pro quibus tamen sciendis a libris Regum lector remittitur ad librum *Dierum*.

Ad S. Hieronymum dico, quod hos libros vocet quidem *librum Dierum*, sed non dicit esse eundem illum, qui in libris Regum citatur; ac consequenter inde nequaquam sequitur, quod Esdras non sit auctor librorum Paralipomenon.

CAPUT PRIMUM.

Describitur genealogia Adami usque ad Abraham: ab hoc pergitur ad Isaac, qui genuit Esau et Jacob. Tandem genealogia Esau contexitur usque ad finem capituli.

QUÆSTIO PRIMA. — QUÆLES FUERINT REGES QUI 7. 43 DICUNTUR IMPERASSE IN TERRA EDMOM.

Nota 1, quod *Seir* tum pro Esau, tum pro monte sumatur, in quo, ut dicitur Deuter., II, 12, *Prius habitaverunt Horraei, quibus expulsis atque deletis, habitaverunt filii Esau; sicut fecit Israel in terra possessionis suæ, quam dedit illi Dominus.*

Porro duces montis *Seir* anterioris temporis enumerantur a 7. 36 usque ad 42 inclusive, idque ideo, ut videatur, ex qua progenie uxores suas sumpserit Esau, nempe ex posteris *Seir Horraei*.

Nota 2, quod duces, qui hic enumerantur ante reges, tam ex *Horraeis* quam ex filiis Esau, non successerint sibi mutuo; sed multi eorum simul vixerint, non per terram *Seir* integram, sed per partes, seu urbes in particulari, ita ut duces simul fuerint de *Horraeis*, et filiis Esau, v. g., Lotan frater Thammæ de *Horraeis* dux fuit, similiter Eliphaz primogenitus Esau eodem tempore dux fuit, sed quisque in regionibus suis. Ubi vero prevaluerunt filii et nepotes Esau, expulsis *Horraeis*, electus est rex; cujus tamen filii non succedebant patri, ut patet ex textu.

Hæc successio regum, ex diversis tamen familiis et civitatibus, duravit usque ad Adad, post quem subacta a Davide Idumæa, II Reg. VIII et hic cap. XVIII, ne rebellarent amplius Idumæi, positi sunt duces ex posteris quidem Esau, sed præsidio semper posito ad fidelitatem coacti usque ad Joram, IV Reg. VIII, 20, dum jugum excusserunt, sibi que denuo regem elegerunt. Hinc

R. et dico, illos reges et duces non omnes fuisse tempore Moysis; sed successive, probabiliter usque ad David qui ultimum regem Idumæorum, nomine *Adad*, subjugavit, juxta id quod dicitur II Reg. VIII, 14: *Et posuit in Idumæa custodes, statuque præsidium; et facta est universa Idumæa serviens David.*

Prob. I. Post octo reges fuerunt undecim duces, ut liquet ex textu. Atqui anno quadragesimo ab egressu de *Ægypto* Idumæi adhuc habebant regem, ut patet ex Numer. XX, 14; ergo, etc.

Prob. II. Reges non fuerunt simul, sed successive: unus post mortem alterius, præviis tamen ducibus qui convixerant Esau et *Horraeis*, ut hic patet ex 7. 43 et seq. Atqui spatium a nato Esau usque ad tempus quo scriberet ista Moyses, non erat tempus sufficiens ut tot generationes et successiones transirent; ergo, etc.

Prob. min. Quia simul nati sunt Jacob et Esau, et, quando Jacob intravit *Ægyptum*, erat 130 annorum, ut habetur Gen. XVII, 9. Deinde posteri ejus 215 annis fuerunt in *Ægypto*, ut communiter admittunt omnes. Fingatur præterea, quod Moyses ultimo vitæ anno, id est quadragesimo ab egressu de *Ægypto*, libros suos scribere incœperit: a nato Esau tunc tantum inveniuntur 385 anni; quo spatio, cum tunc plurimi homines viverent ad 120 annos, et amplius, præter tot duces ante reges, ex Esau non poterunt sibi succedere octo reges, additis postmodum undecim ducibus.

Obj. I. Moyses scripsit Genesim; atqui etiam ibi cap. 36 inveniuntur reges et duces, qui hic nominantur; ergo tunc fuerunt.

R. Moysen finem hujus cap. in Gen. non scripsisse, sicut nec illa quæ habentur Deuter. ult. Ipse igitur scripsit duces et reges, qui usque ad sua tempora fuerunt: qui autem postea secuti fuerunt, suppleti putantur in Gen. ab Esdra, post captivitatem babylonicam Scripturæ libros restaurante et in ordinem redigente.

Inst. Si Esdras illos reges supplevisset, debuisset etiam supplere reges Edom, qui post rebellionem sub Joram regnaverunt.

R. Neg. assumpt. Quia post illam rebellionem nec bella nec commercia fuerunt filiis Israel cum Edom; ob quæ tamen, sicut et ob glorificationem Abraham ac Isaac, per Ismaelem et Esau eorum successores reges ac duces describuntur.

Obj. II. Quidni dici possit, quod ultimus hic enumeratus rex Edom devictus sit a filiis Israel intrantibus terram Chanaan, atque ut salvetur textus, vox *duces* late accipiatur pro regibus, et e converso vox *reges* pro ducibus, ut sæpe fit in Scriptura; atque ita per primum regem in Israel intelligatur propheta Moyses?

R. hoc dici non posse, quia nec Moyses, nec successores ejus reges fuerunt, sed iudices et duces usque ad Saul. Præterea non potest hic late accipi vox *duces*, et *reges*, quia dicit textus 7. 51: *Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom esse ceperunt*; adeo ut inter reges et duces clara fiat distinctio.

Obj. III. Juxta hanc sententiam falsus erit hic textus: *Isti sunt reges... antequam esset rex super Israel*; quia Adad vixisset post regnum Saulis: devictus est enim tantum a Davide.

R. Nego assumpt. Quia Adad potuit assumi in regem Edom ante electum Saullem, et regnasse toto tempore regni Saulis, donec a Davide expugnaretur. Atque ita littera vera manet.

QUÆSTIO II. — AN SECUNDUS REX EDMOM, QUI HIC DICITUR *Jobab*, FUERIT PROPHETA *Job*.

R. probabilis affirmative.

Prob. I. ex manifesto testimonio LXX Interpr. sic in fine cap. XLII lib. *Job* scribentium: *Hi sunt reges, qui regnaverunt in Edom, cujus regionis etiam ipse Job dominatus est.*

Prob. II. Quia ipse liber *Job*. cap. XXIX, 7, dicit

eum processisse ad portam civitatis (in portis autem olim judicia ferri solebant) et solitam sibi præparari cathedram. Item γ . 25 Job de se ait: *Cum sederem quasi rex, circumstante exercitu.* Et cap. XIX, 9, conqueritur: *Abstulit coronam de capite meo.*

Obj. I. Dicitur tantum quasi rex; ergo inde nihil solidi eruitur.

R. Neg. conseq., quia particula quasi non semper est alienans, ut patet ex Joan. I, 15, ubi dicitur: *Gloriam quasi unigeniti a Patre*; Psal. CXXV: *Facti sumus sicut consolati*; et Marci VI: *Quasi unus ex prophetis.* Qui loci omnes juxta SS. Hieron. in cap. I Joan., Chrys. hom. 10 in Joan. et Aug. in Psalm. citatum proprie, non alienanter, accipi debent.

Obj. II. Job in textu hebræo scribitur per litteram Aleph in principio, et Jobab incipit per litteram Jod.

R. initiales et finales litteras sæpe mutari in hebræo, adeoque et hic nihil miri; maxime cum Aleph sit littera deficiens, ut dicunt Hebræi, quæ aliquando habet vim litteræ Jod. Sic nihil in sententia aut in persona mutatur, sive nomen Balthasar scribatur in medio per S, sive per Z.

Obj. III. Eliphaz Themanites, et Baldad Suhites, et Sophar Naamathites consolatores Job, lib. Job, cap. II, describuntur tanquam reges. Atqui dum Jobab, quem nos dicimus fuisse Job, gubernavit Idumæam, unus tantum successive rex erat in Edom, ut patet ex toto contextu hujus capituli; ergo illo tempore Job non erat rex in Edom.

Respondet Pineda 1. quod, licet fuissent reges, nihil hic obsesset; quia potuissent ipsi regnare alibi, dum interim Job dominabatur in Edom.

Respondet 2. et forte melius, illos tantum fuisse regulos, seu alicujus civitatis dominos, uni tamen supremo subditos; ut fit in principibus imperii, ubi duces aliqui sano sensu sunt subditi imperatori.

Obj. IV. Jobab erat de Bosra in Idumæa, Job autem erat de terra Hus, ut patet ex Scriptura; ergo, etc.

R. terram Hus esse omnino conterminam Idumææ, et sub ipsa computari; ut in librum Job ostendit citatus Pineda.

Porro tres fuerunt civitates nomine Bosra. Prima in regione Trachonitide, in sorte dimidiæ tribus Manasse trans Jordanem, Josue XXI. Secunda in regione Moabitide in sorte Ruben prope Jordanis influxum, Josue XX et XXI, ubi dicitur Bosor. Tertia istius nominis civitas erat in Edom; nam cum Edom semper conjungitur, v. g., Isaia XXXIV et XXXVI: item Amos II. Ex hac autem civitate videtur fuisse Job, sive Jobab; et sic fuit ex terra Hus, aut confinibus ejus. Unde S. P. Aug. lib. XVIII de Civ. Dei, cap. 47, ita scribit: *Job, qui nec indigena, nec proselytus, id est advena populi Israel fuit, sed ex gente Idumæa (hoc est, ex posteris Esau) genus ducens, ibi ortus, ibidem mortuus est.*

Obj. V. S. Hieron. in Quæst. hebraic. super cap. XXXVI Gen. asserit Job fuisse ex stirpe Nachor, fratris Abraham; ergo juxta ipsius mentem non fuit ex posteris Esau.

R. S. Hieron. loco objecto non ex propria mente,

sed ex sola relatione et fundamentis Hebræorum pergere. Nam verba S. Hieron. sunt hæc: *Et regnavit pro eo (nempe Bela) Jobab filius Zaræ de Bosra. Hunc quidam suspicantur esse Job, ut in fine voluminis ipsius additum est. Contra Hebræi asserunt de Nachor eum stirpe generatum, ut supra dictum est. Ex quibus verbis manifestum est quod S. Hieron. tantum pergat ex Hebræorum sententia. Quod autem a sententia nostra non fuerit alienus, patet ex Epist. ejus ad The-rasiam, ubi sic scribit: Ad Job veniam... per ESAU GENITUM... inter EDMO PRINCIPES, qui Deo placent, INVENTUM.*

CAPUT II.

Hoc capite describuntur filii Jacob usque ad versum secundum. Quia vero ex Juda nasciturus erat David, ob quem potissimum hic liber scriptus videtur: γ . 3 et seq. narratur progenies Judæ patriarchæ usque ad Isai patrem David fratrumque ac sororum ejus.

QUÆSTIO PRIMA. — AN CALEB, DE QUO HIC γ . 18, SIT ILLE CALEB FILIUS JEPHONE, QUI CUM JOSUE INTRAVIT TERRAM PROMISSIONIS.

Dicit Abulensis, quod glossa, vel explicatio hebraica putet, quod fuerit idem Caleb. Unde putant Hebræi, quod hic Caleb anno ætatis suæ octavo duxerit Azubam in uxorem, et ex ea anno nono genuerit Jerioth; post hunc natum, mortua Azuba, anno decimo duxerit Ephratam, quam putant fuisse Mariam sororem Moysis, ex qua genuit Hur; qui Hur anno octavo vitæ suæ pariter genuit Uri; qui Uri anno etiam octavo genuit Beseleel; qui Beseleel anno decimo vitæ suæ cepit fabricare arcam, et ornatum ejus.

Motiva autem eorum sunt hæc: Primum, quod isti Hur, Uri, et Beseleel, qui ponuntur hic, sint illi ipsi qui ponuntur Exod., XXXI. Jamvero iste Caleb, qui cum Josue intravit terram promissionis, eo anno quo egressus est Israel de Ægypto, nondum compleverat 59 annos: quia quando missus est ad explorandam terram, tantum erat 40 annorum, ut habetur Josue, XIV, 7: et tamen ista missio facta est anno secundo egressionis ex Ægypto; quia Israelitæ moverunt castra de monte Sinai anno secundo, die vigesima mensis ab exitu de Ægypto, ut patet Numer., X, 11. Postea vero habuerunt varias mansiones veneruntque in Cadesbarne, et inde miserunt exploratores; adeoque 58 annos ad summum cum aliquot mensibus habebat Caleb, cum egredere de Ægypto. Porro illi anni complentur, dum enumerantur juxta jam datam glossam.

Secundum motivum ipsorum est, quia putant quod Maria cum Jochabed matre sua fuerint duæ obstetrices Hebræorum, quæ non curabant Pharaonis edictum; et quæ licet mentiendo peccaverint, tamen ædificavit eis Dominus domos, ut dicitur Exod., I, 21: quem textum interpretantur hoc modo: Jochabed genuit Moysen et Aaron, atque ex his venit domus, et familia sacerdotalis; Maria autem nupta Caleb, qui erat de tribu Juda, et princeps in ea; adeoque illi Domi-

nus præparavit domum regalem, etc. Sed hoc fabulosum est. Hinc

R. et dico: Diversi plane sunt Caleb, qui est filius Hesron, et Caleb, qui cum Josue intravit terram promissionis.

Prob. I. ex refutatione alterius sententiæ: Quia est contra textum Scripturæ, quod Maria et Jochabed ejus mater fuerint illæ obstetrices, de quibus Exod., I, 15 et seq. Nam obstetricum illarum una vocabatur Sephora, altera Phua, erantque verisimilium mulieres ægyptiæ; ut dictum est Quæst. IV in cap. I Exodi.

Prob. II. Inconveniens est, quod Caleb anno decimo ætatis dicitur accepisse Mariam in uxorem. 1. Quia nequidem tunc, multo minus anno octavo, dum fingitur duxisse Azubam, et ex ea genuisse prolem, erat aptus matrimonio. 2. Quia Maria in exitu de Ægypto erat ad minus annorum 90, Moyses enim erat tunc annorum 80, Maria vero erat facile 10 annis senior, ut dicitur est Quæst. III in cap. I Exodi. Adeoque ipsa nubens Caleb decenni, fuisset circiter 62 annorum, quod ferit aures, præcipue cum Maria esset propositissima, adeoque et summæ honestatis.

Prob. III. Quia etiam constat ex nomine, quod sint diversi Caleb; siquidem Caleb, de quo agitur hic, est filius Hesron, alter vero filius Jephone.

Prob. IV. Hesron pater Caleb, de quo hic, ponitur inter illos qui cum Jacob leguntur ingressi Ægyptum Gen., XLVI, 15. Supponatur ergo Hesron anno 150 ab ingressu in Ægyptum (quod tamen apparet incredibile) genuisse Caleb: cum 215 annis manserint in Ægypto: debuisset Caleb fuisse missus exploraturus terram Chanaan sexagenario major; quandoquidem missus sit anno secundo post egressum ex Ægypto. Atqui Caleb, qui exploravit terram Chanaan illo anno tantum compleverat quadragesimum ætatis annum, ut patet ex Josue XIV, 7; ergo, etc.

Prob. V. Non potuit Beseleel tantum esse decem annorum, quando cepit fabricare arcam; quia Exod., XXXVI vocatur vir; quod dici non potest de puero decennali, in quo, licet Deus per miraculum dedisset scientiam extraordinariam, non probatur tamen dedisse robur, etc., hocque si factum esset, Scriptura non taceret.

Dices: Caleb, de quo hic, habuit filiam nomine Achsam seu Axam, ut patet ex γ . 49; atqui ex Josue, XV et Judic., I liquet, quod Axa fuerit filia Caleb, qui cum Josue intravit terram promissionis; ergo, etc.

R. Neg. conseq. Quia sæpe in diversis familiis et civitatibus conveniunt nomina parentum et filiorum, qui tamen nullam habent inter se cognationem, multo minus identitatem. Sic patriarcha Jacob genuit Joseph dominum Ægypti, et alius plane Jacob genuit Joseph virum Mariæ. Sic ergo etiam, propter fundamenta supra allegata, dicendum est, quod alius fuerit Caleb, et alia Axa, de quibus hic; et alius, et alia, de quibus agitur in lib. Josue et Judicum.

Petes 1. quomodo Jair, qui erat de tribu Juda, hic γ . 22 potuerit obtinere 25 civitates in terra Galaad, in qua erat sors tribus Manasse, ut patet ex Deuter., III, 13, et Josue, XIII, 31, cum lege prohibitum sit, ne bona unius tribus devolvantur ad aliam, Numer. ult., γ . 9.

Dicunt aliqui quod ideo hanc possessionem obtinere potuerit, quia Hesron genuit ex filia Machir Segub, qui Segub genuit Jair; adeoque successit in jura aviæ suæ, eo quod Machir ejus abavus forte postea caruerit prole mascula; sicque potuit succedere in bona tribus Manassis. Sed id dici non potest, quia Numer., XXVI, 29 et seq., numerantur filii Machir, eorumque familie: ac consequenter verum non est quod postea caruerit prole mascula.

Alii explicant, quod illæ civitates primitus pertinerent ad sortem Manasse, sed quod Jair seu ejus posteri eas captas ab hostibus recuperaverint, et sibi retinuerint; sicut juxta aliquos tribus Juda cepit Jerusalem, et sibi tenuit, quæ tamen erat in sorte tribus Benjamin. Verum hæc est mera conjectura nullum habens fundamentum: de illa enim interceptione et recuperatione 25 civitatum haud dubie loqueretur Scriptura: nam esset factum memorabile. Unde

R. verisimilium esse, quod Segub a Machir fuerit adoptatus tanquam filius, quia natus erat de filia ejus; sicque tam ipse, quam filia ejus, cæterique posteri sunt tribui Manasse connumerati. Sicuti ergo vi adoptionis, Gen., XLVIII, a patriarcha Jacob factæ, filii Joseph, Ephraim et Manasses, constituerunt duplicem tribum, duplicemque portionem in terra promissionis obtinuerunt; ita pariter Jair vi adoptionis potuit obtinere 25 civitates in terra Galaad: nam licet vi generationis naturalis esset de tribu Juda, vi tamen adoptionis censebatur de tribu Manasse: et sic obtinendo istas civitates non deliquit contra legem, Numer. ult.

P. 2. quomodo hic γ . 31 dicatur: *Sesan genuit Ohalai.* Et γ . 34: *Sesan non habuit filios, sed filias; et servum ægyptium nomine Jeraa.*

Respondent aliqui, quod Oholai quidem fuerit filius, sed mortuus ante patrem; adeoque posteritas tantum erat speranda ipsi Sesan ex filia. Sed

R. verisimilium Oholai nomen esse filia datæ servo ægyptio; atque in secundo textu vocem filias poni pro filiam.

Porro dedit eam Ægyptio potius, quam alteri ex sua tribu, ut, cum ipse non haberet filium, posset equidem per suam filiam habere posteritatem tantam suam: si enim ex sua tribu, vel etiam ex alia dedisset virum filia, ejus filii transivissent ad lineam progenitorum paternam, adeoque censeretur emortua linea Sesan. Cum vero Ægyptius ille non haberet majores inter Hebræos, ad quos referri poterant posteris: facto hoc matrimonio, recurrendum erat fini-